

Desať rokov od vraždy jedenástich ľudí, vrátane ANTONA DOBEŠA a PETRA ŠPERKU, pod Nanga Parbatom

Z údajného únosu hromadná poprava

V noci zo soboty 22. na nedeľu 23. júna 2013 zavraždili teroristi z Talibanu na severe Pakistanu v základnom tábore vo výške 4400 m pod deviatou najvyššou horou sveta Nanga Parbatom (8125 m) desať zahraničných horolezcov a Pakistanca, kuchára jednej z expedícií. Medzi obeťami boli dvaja Slováci – 57-ročný Peter Šperka a 50-ročný Anton Dobeš. K útoku došlo v okrese Diamir v horskej oblasti, ktorá bola dovtedy pokladaná za bezpečnú. Zločin spáchali muži preoblečení do uniformiem polovojenskej jednotky pomáhajúcej strážiť región Džammú – Kašmír. K vraždám sa potom prihlásila frakcia Jundul Hafsa radikálneho islamistického hnutia Taliban s tým, že malo ísť o pomstu za útoky amerických dronov a za smrť jedného z veliteľov talibancov, ktorého mesiac predtým zabil útok bezpilotného lietadla.

Podľa neskoršieho vyšetrovania pakistanských úradov malo byť útočníkov šestnásť a v októbri 2013 zadržali 18 podozrivých. Časť z nich údajne vypovedala v tom zmysle, že ich cieľ nemalo byť vraždenie, ale únos horolezcov s neskorším vyjednávaním o ich prepustení po splnení požiadaviek teroristov. Horolezcov prebudili, vzali im osobné doklady, telefóny a chceli aj peniaze i ďalšie cenné veci, bili ich pažbami zbraní. Jeden zo štvorice čínskych horolezcov sa im však postavil na odpor, zastrelili ho. V zmlúku sa ďalší Číňan Zhang Jingchuan zachránil útokom do rokliny, schoval sa v nej. Talibanci sa medzi sebou pohádali a začali samopalmi strieľať zajatcov, ktorí nemali šancu sa brániť. Z údajného pokusu o únos sa tak stala poprava nevinných.

KTO BOL VO VÝPRAVÁCH?

Peter Šperka a Anton Dobeš sa poznali od novembra 1999. Už v januári 2000 spolu stáli na najvyššom vrchole Južnej Ameriky, na 6959 m vysokej Aconcagua a v septembri 2009 aj na šiestej najvyššej osemtisícovke Čo Oju (8201 m). Ich ďalší spoločný cieľ mal byť práve Nanga Parbat, najzápadnejší z vrcholov nad 8000 metrov. Vybrali si výstup Kinshoferovou cestou zo západu stenou, ktorá je vysoká tri kilometre.

Pod horou sa v júni 2013 na Diamirskej strane hory s úmyslom „vyliezť Kinshoferu“ stretli tri medzinárodné expedície, ktoré viedli 47-ročný Ukrajinec Igor Svergun (v nej boli aj obaja Slováci), Polka Aleksandra (Ola) Dziková (jej člen bol aj Litovčan Ernestas Marksaitis) a Pakistanec Karim Hayat (s pomocou nepálskych horských vodcov aj pre čínskych horolezcov). Peter s Tonom sa dohodli na spolupráci s Ukrajincami.

V čase teroristického útoku bola väčšina členov týchto výprav nad základným táborem. V ňom zostali horolezci, ktorí nechceli unáhliť aklimatizáciu, alebo sa tam vrátili po náznaku zdravotných problémov.

POHLAD Z NANGA PARBATU

Polská vedúca jednej z medzinárodných expedícií, vtedy 30-ročná Ola Dziková, bola s takmer všetkými členmi svojej výpravy v čase tragédie na hore. Niektorí boli v 1. výškovom tábore (C1), Ola už v C2 vo výške 6200 m, dole v základnom tábore (BC) zostal len Li-

MŔTVI POD NANGA PARBATOM

● **Ukrajinská expedícia:** Slováci ANTON DOBEŠ a PETER ŠPERKA, Ukrajinci IGOR SVERGUN, BADA VI KAŠAJEV a DMITRIJ KOŇAJEV

● **Pakistanská expedícia:** Číňania RAO JIANFENG, YANG CHUNFENG a CHEN HONGLU (mal aj občianstvo USA), Nepáľčan SONA ŠERPA

● **Poľská expedícia:** Litovčan ERNESTAS MARKSAITIS a pakistanský kuchár (meno nezverejnili)

tovčan Marksaitis. Ola o necelých dva týždne po tragédii povedala pre poľský portál Hory knih o tom, čo nasledovalo: „Keď sa k nám táto informácia dostala, neverili sme – pozerali sme sa dole na základňu, ktorá vyzerala normálne. Až neskôr tam začali baliť stany. O ceľ udalosti sme sa dozvedeli od pakistanského horolezca Karima Hayata, ktorému z BC do C2 zavolať jeho partner – ten útok teroristov prežil, pretože bol moslim a požiadal o milosť.“

Prvý impulz pre Olu bolo chytiť vysielaciu a zavolať jedinému členovi jej výpravy, ktorý zostal v základnom tábore: „Ernest, tu tábor II, Ernest, tu tábor II...“ Ticho. Bola nedeľa, ale snažili sme sa skontaktovať s ambasádami, najmä s poľskou a litovskou. Chceli sme, aby informácie o útoku išli oficiálnou cestou, nie cez súkromné SMS správy v skreslenej podobe. Potom sme sa chystali na zostup, počasie už bolo nestabilné. Schádzzať sme začali, až keď sme videli, že jeden z vrtníkov pristál v BC a dostali sme aj potvrdenie od Karima, že oblasť ovláda armáda. Počas zostupu s narastajúcou úzkosťou všetky výpravy vyvolávali svojich mužov v BC. Cestou sme si pribalovali aj vybavenie z C1, aby sme nenechali na hore smetisko. Zostali iba fixné laná. V prvom tábore sme našli veci účastníkov ukrajinsko-slovensko-gruzínskej výpravy, ktorí zomreli a rozhodli sme sa ich vziať dole, aby putovali k ich rodinám.“

Až po zostupe do BC si uvedomili plný rozsah tragédie, dovtedy stále žila aspoň nejaká nádej. „Pod horu sme dorazili večer. Čakali tam na nás vojaci, telá zavraždených už odviezli preč. Vykradnuté stany boli sústredené na jednom

mieste. Celý čas pristávali vrtníky a armáda neumožňovala vstup do údolia miestnym ľuďom. Boli sme informovaní, že dole je 40 vojakov, ale v BC ich zostalo len päť, tak sme si zorganizovali vlastné hliadky. Nemohla som zaspať a chodila som po kempe s cepínom. Terorizmus je však jednorozový útok. Urobili, čo chceli a utiekli do hôr, ale aj tak bolo ťažké na to nemyslieť, najmä keď mi Gleb Sokolov z našej expedície ukázal miesta, kde zomreli ľudia, s ktorými sme mali veľa spoločného, a tmavé stopy ich krvi...“

Ola Dziková stála v Pakistane 22. júla 2011 na Gašerbrume II (8035 m) a má aj titul „Snežný leopard“ za výstupy na všetkých päť vrcholov nad 7000 m v bývalom ZSSR. Po vraždách sa zamyslela: „Hory boli vnímané ako priestor bez civilizačných problémov a konfliktov, tvorili niečo posvätné, kam ľudské zlo a hnus nedosiahnu. To je to romantické, čo nám zostalo zo skorších období. A tu je zrazu najhnusnejšia ľudská činnosť a obeť boli celkom náhodné, veď tak funguje terorizmus. Ľudia, ktorí zomreli, vôbec nezodpovedali typickému ‚cieľu‘ Talibanu. Neboli to ani bohatí predstavitelia západnej civilizácie, ani Američania. Na Nanga Parbat išli zástupcovia krajín strednej i východnej Európy a Ázie, medzi nimi moslimovia, dokonca aj pakistanská expedícia, ktorej cieľ bol propagovať vysoké hory a športové horolezectvo medzi občanmi ich krajiny. O to nezmyselnejší je tento zločin.“

POHLAD ZO SLOVENSKA

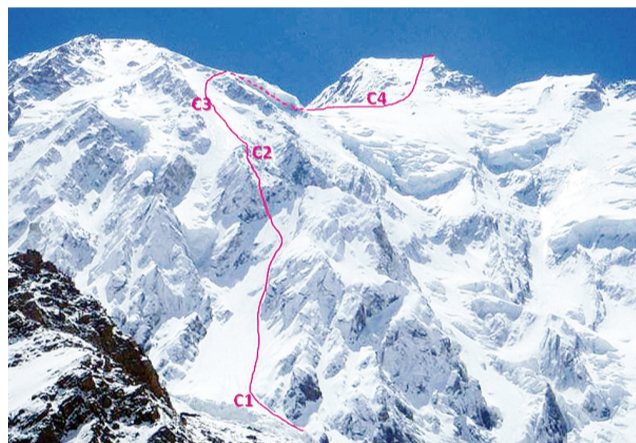
Tomáš Petrik je bývalý profesionálny člen Tatranskej horskej služby, od 6. januára 2011 chatár na Chate pri Zelenom plese. S Petrom Šperkom bol v lete 2006 na severe Pakistanu v oblasti Baltoro v expedícii na Broad Peak (8047 m), ktorá sa pre Tomáša skončila po tom, ako dostal hnisavú angínu, o rok neskôr tam išli spolu aj na výpravu na Gašerbrumu. Pre zlé počasie sa museli z Gašerbrumu II (8035 m) vrátiť z výšky 7680 m. Pár dní po tragédii sme sa ho spýtali na jeho názor na to, čo sa stalo: „Podľa mňa tí, čo to spravili, nemajú so severným Pakistanom nič spoločné. V podhorských a horských oblastiach čím vyššie idete, tým viac tam ľudia majú problémy s tým, čo

PAMÄTNÉ OKAMIHY

Peter Šperka a Anton Dobeš v deň odchodu na výpravu v Starom Smokovci.

FOTO PETER DODEK

Diamirská stena Nanga Parbatu s vyznačenými tábormi na Kinshoferovej ceste.

FOTO OLA DZIKOVÁ

Ola Dziková

FOTO ARCHÍV

„Zrazu je tu najhnusnejšia ľudská činnosť a navyše obeť boli celkom náhodné, veď tak funguje terorizmus.“

OLA DZIKOVÁ

dať deťom do úst a ako prežiť zimu. Južnejšie v bohatších oblastiach sa striktné päťkrát denne modlia, ale v horách sa pomodlia ráno alebo večer, keď majú na to čas a čím sú chudobnejší, tým sú srdečnejší. V živote mi tam nič neukradli, ani prázdnu plastovú fľašu. Boli veľmi vďační, keď som im ju daroval, lebo pre nich predstavovala majetok. To je nezlučiteľné s bandou, ktorá ľudí pod Nanga Parbatom najskôr olúpila a potom postrelila... To je lúpežná vražda, nie ‚svätá vojna‘. Obyvatelia horských dedín sú síce veľmi chudob-

ni, ale nie hlúpi, hovoria aj viac ako troma jazykmi. Bývalý prezident Parváz Mušarráf mal ‚železnú ruku‘, ale zaviedol zákon, že je trestné nechať dieťa do školy. Ľudia si tam však aj bez tejto hrozby veľmi dobre uvedomujú, že je to záruka toho, aby ich deti neumreli od hladu. Mám tam v horách medzi Pakistancami priateľov a viem, o čom hovorím.“

ČO BOLO PO TRAGÉDII?

Už o týždeň, 30. júna 2013, odletela do Pakistanu päťčlenná slovenská výprava z horolezeckého

oddielu Slávie ŽU Žilina. Boli prví zo zahraničia, ktorí sa vybrali práve do regiónu Džammú – Kašmír. Za cieľ si zvolili výstup na Diran (7266 m), ktorý je len 80 km od Nanga Parbatu. Člen expedície Martin Požár nám pred odletom povedal: „Zhodli sme sa, že je to podobné ako po útoku na ‚dvojčiky‘ 11. septembra 2001 v New Yorku. Ľudia sa vtedy báli letieť do Ameriky, ale už sa potom nič také neopakovalo. Logika nám hovorí, že teraz sú tamojšie bezpečnostné zložky najviac ostrážité.“

A aké boli jeho dojmy z Pakistanu po návrate? „V Islamabadě s nami po prilete spravili tlačovku, na ktorej bolo viac ako 60 novinárov a priame prenosy do troch televízií. Celá krajina a okolie sa tak okamžite dozvedeli, koľko nás je, kedy, kade a kam ideme a ako sa nás chystajú ochraňovať – skrátka perfektné informácie pre každého prípadného útočníka. Štyri dni sme v Islamabadě až do odletu na sever krajiny trčali v izbách hotela, vychádzali sme iba na obedy v autách s eskortou. Čo sa týka reálneho ohrozenia, racionálne sme sa s ničím takým nestretli, aj keď po úvodnom brífingu sme mali chuť otočiť sa a odísť. Pocitová, iracionálna stránka však bola horšia, najmä pri návrate spod Diranu vo veľkých mestách. Vtedy sme už nemali ochranu a keď niečo okolo nás šustlo, podvedome sme rátili s tým, že to môže byť namierené voči nám.“

Slovenský rezort zahraničných vecí dostal v marci 2016 diplomatickou cestou správu o tom, že pakistanský súd odsúdil na trest smrti Irfána Uláha a ďalších dvanásť obvinených z teroristických útokov na školy, letisko, policajtov a civilistov. Podľa verdiktu súdu boli zodpovední aj za vraždu horolezcov pod Nanga Parbatom. Či mali skutočne na svedomí aj tento masový zločin, alebo či im ho pakistanské úrady iba „prišli“ v snahe ukončiť vyšetrovanie a zachovať si tvár pred svetom, sa už pravdepodobne nedozvieme.

PETER DODEK